

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора юридичних наук, професора, професора кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Бєлова Дмитра Миколайовича на дисертаційну роботу Іванів Івanni Григорівни на тему «Правовий статус судді конституційного суду в державах ЄС та Україні»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» від 05.02.2024 р.**

Повномасштабне вторгнення росії на територію України завдало і завдає сьогодні непоправної шкоди Українському народу. Численні людські жертви, знищені міста і села, втрачені фінансові та інші ресурси є безпосереднім наслідком агресивної політики держави-сусіда.

Водночас, триваюча війна остаточно консолідувала Українську націю, продемонструвала усьому світу потужність Української держави, різко пришвидшила процеси європейської та євроатлантичної інтеграції України.

Змістовне наповнення поняття судочинства в його широкому розумінні не обмежується лише реалізацією судами таких повноважень у процесуальний спосіб, а виходить за формальні рамки процесу як такого та охоплює питання організації судової влади загалом, суддівського самоврядування, побудови судової системи, її функціонування та фінансування, взаємовідносин судів та органів судової влади з органами законодавчої та виконавчої влади, правил призначення суддів, їх кар'єри, поведінки, відповідальності за проступки та звільнення тощо. Всі ці елементи - частини єдиного механізму, покликаного забезпечити життєдіяльність ефективної та доступної судової системи.

Уважне вивчення та аналіз правового статусу судді конституційного суду в державах ЄС має особливо важливе значення для якісного реформування конституційного правосуддя в Україні, дасть можливість утвердити правовий статус судді Конституційного Суду України, забезпечивши, таким чином, належні гарантії верховенства права та національної Конституції.

Вище викладене свідчить про актуальність теми дисертаційного дослідження Іванни Григорівни, її теоретичну і практичну значущість.

Методологічну основу дисертації становлять загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання об'єктивної дійсності, серед яких: порівняльно-правовий, історико-правовий, формально-юридичний, метод аналізу та синтезу, логіко-юридичний метод тощо.

Основою дослідження є використання індукційного методу наукового пізнання, який передбачає вивчення та аналіз предмету дослідження від загального (розділ 1) до часткового (розділи 2–3).

З використанням формально-юридичного методу було здійснено аналіз взаємозв'язку таких правових категорій, як «суд», «судова влада», «юстиція», «конституційна юстиція», суддя», «правовий статус судді», «конституційно-правовий статус судді», «правовий статус судді органу конституційної юстиції» та інші поняття (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1).

Із застосуванням системно-структурного методу було визначено та проаналізовано понятійну категорію: «судова система», «система судів загальної юрисдикції», «система захисту правового статусу судді». (підрозділи 1.1., 1.2, 1.3, 2.1., 2.2, 3.1).

Застосування історико-правового методу дозволило визначити трансформаційних шлях категорійних понять судової влади, органів конституційної юстиції, правового статусу судді (підрозділ 1.1, 1.2, 1.3).

Порівняльно-правовий метод використано для визначення ключових особливостей досліджуваних питань у зарубіжних країнах – особливо членах Європейського Союзу, виявлено приклади практичного вирішення складних питань правового статусу судді органу конституційної юрисдикції (розділи 2 та 3).

Кожен із охарактеризованих методів використовується в органічному поєднанні з іншими, що дало змогу сформувати цілісну методологічну систему дослідження, яка в свою чергу обумовила всебічність, повноту та об'єктивність отриманих результатів.

Дисертація є одним із перших в українській юридичній науці комплексним

науковим дослідженням, в якому проведений комплексний аналіз теоретичних та практичних засад правового статусу суддів конституційного суду держав ЄС та України, його формування та реалізації.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Розділ 1 дисертаційного дослідження *«Загальнотеоретична характеристика судової влади в зарубіжних країнах, місце та значення в ній конституційного суду»* присвячено дослідженню історико-правових та теоретичних аспектів становлення конституційно-судової системи, розгляду особливостей конституційно-правового регулювання судової влади у зарубіжних державах, а також аналізу правового статусу органів конституційного контролю і нагляду.

У Розділі 2 *«Аналіз правового статусу суддів конституційних судів в державах Європи»* дисертантка розглядає зарубіжний досвід формування суддівського корпусу конституційних судів, вимоги до кандидатів на посаду суддів конституційних судів держав ЄС та порядок призначення суддів конституційних судів на прикладі країн ЄС.

У Розділі 3 *«Порівняння правового статусу суддів конституційних судів держав Європи та України та напрямки імплементації зарубіжного досвіду»* досліджено особливості реалізації незалежності суддів конституційних судів держав ЄС та України, специфіку адаптації зарубіжного досвіду щодо добору кадрів та правового статусу суддів Конституційного суду України, шляхи імплементації зарубіжного досвіду та його роль у правовій та політичній системі.

Дисертація виконана на належному теоретико-методологічному рівні та містить глибокий правовий аналіз, що стало можливим завдяки коректності наукової полеміки та вмілого підбору матеріалу. Авторка науково обґрунтовує результати, що дозволяє вирішити важливі для юридичної науки завдання. Робота доповнює та уточнює низку положень теоретичного, правового та практичного характеру. Практичне значення цієї роботи не викликає сумнівів.

Дисертанткою з'ясовано та проаналізовано конституційно-правове регулювання судової влади у зарубіжних країнах. Статусу суддів у конституціях зарубіжних країн приділяється велика увага. Крім того їх статус

регулюють також і спеціальні закони. До суддів як правило ставляться високі вимоги як професійного плану (наявність вищої юридичної освіти, певний стаж роботи на юридичних посадах), так і моральні вимоги (відсутність судимості, бездоганна незаплямована репутація), а також вимоги щодо певного життєвого досвіду (підвищений вік для обіймання посади судді).

В ході аналізу теоретичних поглядів здобувачкою встановлено, що конституційний контроль - це один із основних механізмів здійснення нагляду за законністю правотворчої діяльності. Ключовим моментом у такому контролі є те, що він здійснюється на основі управлінських відносин, які відрізняють його від судового контролю, де суди виступають арбітрами між рівноправними сторонами. Конституційний контроль це в першу чергу незалежна сфера державної діяльності з охорони Конституції. Він здійснюється Конституційним судом, а також іншими органами держави (Парламентом). Нагляд як вид діяльності передбачає здебільшого здійснення наглядової компетенції в загальному порядку.

Дисертантка обґрунтовує пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства України, шляхом внесення змін до Конституції України та прийняття законів.

Основні положення і результати теоретичного та практичного характеру дисертації оприлюднені у 6 наукових працях, з яких 4 статті опубліковані у фахових виданнях України, 2 у закордонних виданнях, включених до міжнародних інформаційних і наукометричних баз, а також у 2 доповідях на науково-практичних конференціях.

Незважаючи на високий рівень виконаної роботи, до дисертаційного дослідження є зауваження:

1. На стор. 95 роботи здобувачка зауважує, що «..тривалість строку повноважень судді, який здійснює функції конституційного правосуддя, дуже важлива для оновлення суду». Виходячи з наведеного, хотілося б почути позицію авторки щодо терміну виконання посадових повноважень з врахуванням доцільності застосування принципу суддівської незалежності.

2. Детальнішого розкриття потребує в аспекті визначення історико-правових та теоретичних аспектів становлення органів конституційного

правосуддя введено у науковий обіг поняття «конституційно-судова система», виокремлення її специфічних ознак та характеристик.

Зазначені зауваження носять рекомендаційний характер та не впливають на високий рівень наукової роботи, виконаної Іванною Григорівною.

Дисертаційна робота виконана вперше, є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, котрі передбачають вирішення низки теоретичних та практичних питань, пов'язаних з визначенням правового статусу судді конституційного суду в державах ЄС та Україні.

Дисертація Іванів Іванни Григорівни на тему «Правовий статус судді конституційного суду в державах ЄС та Україні» та рівень наукової кваліфікації здобувачки відповідають вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44, а також Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» №40 від 12.01.2017 р. (із змінами та доповненнями), а дисертантка **Іванів Іванна Григорівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».**

Рецензент:

професор кафедри конституційного права
та порівняльного правознавства
юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
доктор юридичних наук, професор

Підпис проф. Д.М. Белова засвідчую:
Вчений секретар
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
к.т.н., доц.

Белов
Дмитро
Микола
йович
Автор цифрового підпису Белов Дмитро Миколайович
Дата: 2024.02.05 14:32:16 +02'00'

Дмитро БЕЛОВ

Олена МЕЛЬНИК